

Gemeente-opbouw = kerkafbraak?

Hoe verwarrend kan deze titel klinken. De gemeente is toch de kerk, en toch ook niet omdat de kerk een gebouw is van steen en hout, en de gemeente is van vlees en bloed?

Wie kent ze niet, die boekjes over gemeente zijn? Pastoraal, of pelgrims? Rick Warren, of Willow Creek?

In dit korte essay wil ik toch een aantal dingen verhelderen. Het is slechts mijn eigen mening die ik hier weergeef, u hoeft het er niet mee eens te zijn, het mag wel natuurlijk.

Allereerst wil ik duidelijkheid scheppen over de woorden gemeente en kerk. Wat is de gemeente en wat is de kerk? Laat ik beginnen met het woord kerk.

Wat is de Kerk? Wat belijden wij met de Kerk? De oplettende lezer zal gezien hebben dat ik de laatste twee keren kerk met een hoofdletter heb geschreven. Want met kerk bedoel ik niet het gebouw, maar de Kerk! Allereerst wat wij belijden. De Apostolische Geloofsbelijdenis spreekt van een heilige, algemene, christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen. De geloofsbelijdenis van Nicea, die is iets uitgebreider: een heilige, algemene, apostolische kerk. Het woord algemeen is na de Reformatie ingevoerd. Hiervoor werd gesproken over de katholieke (= algemene) kerk. Katholiek had een te zware lading, ivm. De kerk van Rome. De Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt het volgende uit: Wij geloven en belijden één katholieke of algemene kerk. Zij is een heilige vergadering van de ware gelovigen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus, gewassen door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest.

De Kerk is dus één. De Kerk is Apostolisch. De Kerk is Katholiek. De Kerk is universeel. Dit zijn de vier kenmerken van de Kerk van Christus. De Kerk is een kerk van uitverkorenen. De uitverkorenen zijn geroepen door God. Het Griekse woord voor de Kerk 'ekklesia' betekent niets anders dan bijeengeroepen. Wij zijn de bijeengeroepen door God. De Kerk als heilige vergadering van ware gelovigen, geeft dus aan dat er ook in die heilige vergadering onware gelovigen zijn. De Kerk is dus onzichtbaar, in die zin van het woord, dat je niet met zekerheid kunt zeggen wie tot de ware gelovigen behoort. Want wie van de mensen ziet het hart aan? Niemand ziet het hart aan. Wij kijken naar uiterlijkheden, en dingen die mensen doen, maar God kijkt in het hart. God ziet het doen en laten van de mensen, maar Hij toetst ze naar de oprechtheid. Met wel bewust/onderbewust doel doet die mens zijn goede werken? Ik wil niet geloofsonzekerheid in de hand werken, want dat staat mij tegen. Onzekerheid over het geloof is misschien wel het grootste probleem wat het Contra-Remonstrantisme heeft voortgebracht. Er wordt zo gefixeert op het feit dat God jou moet bekeren, en dat je telkens weer bekeerd moet worden, dat alles wat een mens doet, wat kan wijzen op het ware gelovige zijn, ondergeschikt wordt aan dat gevoel dat je zelf niets kan.

Uit onszelf kunnen wij God ook niet behagen, en kunnen wij niets, omdat wij ellendige mensen zijn, verdorven tot op het bot. Ik wil mezelf Remonstrants in die zin van het woord noemen dat de daden van de mensen, datgene wat de mens doet vanwege het heil hem verkregen, belangrijk zijn. Belangrijk, voor God, omdat het Hem behaagt hoe de bekeerde omgaat met zijn verkregen heil. Belangrijk, voor de medemens, omdat het hen behaagt hoe de bekeerde omgaat met hem en de andere naasten. God vraagt van ons gehoorzaamheid. Dit lezen wij in het klassieke doopformulier, die term mag ik nu wel gebruiken, nu er nieuwe doopformulieren binnen de GKv zijn vrijgegeven. God vraagt ons iets te doen! Wij mogen niet stilzitten, en passief ons heil afwachten. Ora et Labora, bid en werk. Dat is de leus. Gehoorzaamheid is niet passief.

De ware gelovige is niet passief. Hij is actief. Actief om God te verheerlijken in zijn leven. Hij is actief om de gemeente van Christus op te bouwen.

En daarmee kom ik op het volgende punt. De gemeente. Ik stap zo ineens over van het woord Kerk naar het woord gemeente. Sommigen zullen zeggen: "Ach, een ander woord voor hetzelfde gegeven."

Hierop zeg ik dat het een ander woord voor een ander gegeven is. Daar waar de Kerk, één, Apostolisch, Katholiek en universeel is, is de gemeente verdeeld, on-apostolisch, a-katholiek en plaatselijk. Dit is toch wel een akelig grote tegenstelling. Vindt u ook niet? Laat ik met het laatste punt beginnen: de gemeente is plaatselijk. De Kerk is onzichtbaar, maar heeft tegelijkertijd een plek in de wereld. Namelijk als lokale gemeente in die en die plaats. Wij spreken in Gereformeerd Nederland niet

van de gemeente te Veenendaal, Groningen, Amsterdam, Apeldoorn, maar van de Kerk te Veenendaal, Groningen, Amsterdam, Apeldoorn. Hiermee duiden wij op een zichtbaar gemaakte onzichtbare Kerk van Christus. Hier ligt een grote kromme gedachte. Dit is nog iets wat overgebleven is uit de oude tijd, waarin de GKv zich nog als Ene Ware Kerk van Jezus Christus in Nederland zag. Wanneer wij de Kerk in een bepaalde plaats noemen, bedoelen wij de plaatselijke gemeente. Tegenwoordig mag je wel zeggen: Eén van de plaatselijke gemeentes, want de meeste dorpen en steden hebben meer dan een kerkelijke gemeente. Er zijn meer kerken in die plaats? Waarom spreken wij van de Kerk in die en die plaats? Dit is een groot misverstand. Ook binnen de PKN zullen ware gelovigen zitten. Mogen die niet meegerekend worden? Ook binnen de CGK, en de NGK en welke andere denominatie ook, zitten ware gelovigen. Waarom vergeten wij hen? De gemeente is plaatselijk. De gemeente is namelijk slechts een klein onderdeel van de Kerk. Waar de Kerk bestaat uit gelovigen, bestaat de gemeente uit gelovigen, nep-gelovigen, toehoorders. Niet iedereen die in de gemeente zit, is een ware gelovige. Dat de gemeente a-katholiek, en on-apostolisch is, daar hoeft ik weinig woorden meer over vuil te maken. Iedere gemeente gaat haar eigen gang in haar diensten, en theologie. Door verdeeldheid kan je niet meer spreken over één plaatselijke gemeente. Je kan nog wel spreken over een Kerk in die en die plaats, in de zin van de ware gelovigen in die plaats, in welke kerkelijke denominatie geplaatst dan ook, maar niet over de gemeente in die en die plaats.

Dat was dus kort over Kerk en gemeente. Nu terug naar de titel van het stuk: Gemeente-opbouw = kerkaftbraak? Misschien weet u nu al enigszins welke kant ik op wil met mijn betoog. Maar ik zal eerst ingaan op gemeente-opbouw.

We doen er tegenwoordig graag aan. Aan gemeente-opbouw. Alles wordt uit de kast gehaald voor verschillende sociale evenementen. Gemeenteweekenden, wijk-barbecues, wijkbijbelstudies, themagroepen over bepaalde aspecten van het gemeente-zijn. Laagdrempelige diensten schaar ik er voor het gemak ook maar even onder. Want immers, we moeten een groeiende gemeente worden, een gemeente die aanstekelijk is voor andere mensen. En misschien stiekem toch een beetje de ogen van de buurman willen uitsteken, omdat die kerk niet meedoet. Of juist je buurman naäpen omdat hij dit ook toepast.

Wat mij vaak opvalt is dat er mooie woorden gezegd worden over gemeente-opbouw, om samen met elkaar op een leuke, laagdrempelige, eigentijdse manier God te willen dienen. En dan komen de voorstellen: Gemeenteweekenden, wijk-barbecues, wijkbijbelstudies, themagroepen over bepaalde aspecten van het gemeente-zijn. Hé, hetzelfde rijtje als daarnet. En daar wil ik nog een paar dingen aan toevoegen: Gemeente-opbouw, hoe wordt ik in 40 dagen een voorbeeldig Christen? Om zo het boek van Rick Warren eens samen te vatten. En met het eerste rijtje? Er worden altijd dingen gezegd om mensen in de gemeente van God thuis te laten voelen. Natuurlijk is er niets mis mee om mensen goed op te vangen, maar om alleen maar sociaal bezig te zijn, dat is toch niet de oplossing?

Als ik me maar thuisvoel als ik daar naar toe ga. Of tegen een gast: En hoe bevalt het? Wanneer hij met 'ja' antwoordt, dan zou ik graag nog even verder kijken ...

Wat zijn de redenen om ja te zeggen: Leuke dienst. Vlotte liedjes, niet te lange preek en vooral niet te moeilijk, leuke instrumenten, de mensen zijn zo gezellig met elkaar aan het praten voor en na de dienst, en er is koffie.

Ik zou zo onderhand wel mijn handen wanhopig ten hemel kunnen strekken.

Je wilt Kerk van Jezus Christus zijn? Tuurlijk, welke kerkelijke gemeente wil dat nou niet? Dan volgt hier mijn reactie. Je kan Kerk van Jezus Christus zijn. Je kan jezelf geen Kerk van Jezus Christus maken. We kunnen wel mooi aan gemeente-opbouw doen, zodat vele mensen in de gemeente, en van buiten de gemeente zich thuisvoelen. Maar voelt God zich nog wel thuis in het gebouw waar een gemeente hoort samen te komen om Hem te aanbidden, Hem om vergeving van zonden te vragen? Een gebouw waar Hij aan het woord is in de prediking?

Leuke dienst, ja voor mensen. Maar hebben wij God wil willen dienen met onze dienst Was het een dienst ten gunste van God? Hebben wij Hem een dienst bewezen met onze eredienst?

Vlotte liedjes. Ja, liedjes die makkelijk in je hoofd blijven zitten. Maar wat was de inhoud van de liederen? Was die diepgaand, zat er een boodschap in de liederen, of was het gewoon opvulling van stille en lege plekken in de eredienst? Zing, maar een leuk lied, dan zijn wij ook weer blij, en hebben we onze dienst ook weer gevuld.

Niet te lange preek, en vooral niet te moeilijk. Hier is het speerpunt van de dienst. De prediking. De verkondiging van Gods woord. Hierin spreekt Hij het meest tot de mensen. Is de preek een leuk verhaaltje over de gelezen bijbeltekst, of willen wij de kern van die bijbeltekst weten? Niet te moeilijk impliceert al dat de diepe kern, wat God ons wilde zeggen door zijn Woord niet geraakt is. Want God is niet gemakkelijk. God vraagt berouw om zonden. Is onze zonde voor ogen gesteld? God wil dat wij naar Hem komen, omdat wij beseffen dat wij nergens anders heen kunnen? Heb je dat gehoord? God wil ons bekeren, maar dat kan pas als wij schuld belijden. Hebben wij schuld beleden? Heeft de preek ons daar de ruimte voor gegeven? Natuurlijk zijn dit niet dingen die in elke preek allemaal naar voren hoeven komen, maar iets van die ingrediënten moeten toch naar voren komen, en op gezette tijden, alles hebben. Het geestelijk voedsel is niet alleen maar lekkere chips van de liefde van God. Het echte geestelijke voedsel bestaat ook uit minder lekkere dingen, die een mens toch moet hebben, voor een gezond leven. Gaan wij nadenkend de kerk uit over onze zonden, of gaan wij met een blij gevoel de kerk uit, dat het toch nog goed is tussen u en God? En dat u zich geen zorgen meer maakt?

Leuke instrumenten. Blij dat het orgel er niet was. Dat is toch altijd wel zo droevig. Gelukkig speelde het muziekgroepje lekker vrolijk, en ze hadden er plezier in, want ze speelden nog hard ook, wat betekent dat ze het in volle overgave deden. Leuk, maar wanneer het orgel hard speelt dan is het herrie. Maar wanneer je nou een eerbiedig lied zingt ... en dan telkens dat gedreun van die drum ... en dat gejammer van zo'n viool. Die staan dan eigenlijk te hard voor de tekst van het lied. Maar de melodie is wel erg mooi. Waar gaat het nou om? De muziek, of de tekst? Zelf heb ik nog nooit een begeleidend muziekgroepje meegemaakt. Het werd versterkt, en als de gemeente wat harder zong, dan werd het geluid wat verder opengedraaid, zodat het geluid van het muziekgroepje niet naar de achtergrond verdween.

De mensen zijn zo gezellig met elkaar aan het praten voor en na de dienst. Ja, waar gingen de gesprekken voor en na de dienst over? Hoe gaat het? Goed, o, wat leuk zeg. Ja, met mij gaat het wat minder, want weet je, van de week is me dit overkomen ...

Na de dienst: Oja, wat ik nog was vergeten te vertellen voor de dienst is ...

Waar is de eerbiedige houding voor God? Waar is de stilte die Hij van ons vraagt? Tijdens de dienst is er geen gelegenheid voor stilte, maar voor de dienst is die er wel, maar nee... iedereen is sociaal bezig over zichzelf te praten. Waar is de voorbereiding op de dienst bij de mensen? Niemand bladert in z'n Bijbeltje om de schriftlezing alvast te lezen, alleen wordt het tekstgedeelte even opgezocht om de bladwijzer ertussen te doen, want ik wil niet tijdens de dienst nog bladeren.

Tijdens de collecte wordt ook al zo gekletst. Terwijl dat een prachtig moment is om met muziek op de achtergrond nog eens na te denken wat de predikant nou zei over het gedeelte.

En na de dienst? Waarom praten wij wel na de dienst, maar waarom praten wij de inhoud van de dienst niet na? Geen preekbespreking met je mede-gemeenteleden? Nou ja ... eigenlijk is gewoon een leuk persoonlijk gesprek veel interessanter.

Er is koffie. Ja ... daar ben je ook wel aan toe na al dat gezang, en gebabbel.

Mooi hè, Gemeente-opbouw? We hebben het ineens een stuk gezelliger voor, tijdens en na de kerkdiensten. En God ... ach ... die heeft nog 20 minuten in de preek om even wat te zeggen. Gemeente-opbouw is kerkafbraak. In zekere zin wel. Je richt je zo op het gemeente-zijn, dat God naar de achtergrond dreigt te verdwijnen. Het is gemeente voor, en gemeente na. Maar men vergeet dat in de gemeente ware gelovigen, nep-gelovigen en toehoorders zitten. Die nep-gelovigen worden niet ineens ware gelovigen door gemeente-opbouw, en toehoorders worden echt niet bekeerd om een kopje koffie. En ware gelovigen? Hun getal wordt kleiner en kleiner, want zij verdwijnen of overlijden ...

God eist toch gehoorzaamheid? Geef Zijn Woord dan weer plaats in de eredienst. Maak de preek eens langer, in plaats van korter. Een tussenzang kan geen kwaad. Het doet eerder goed. Geef God geen 20 minuten, maar geef hem de hele eredienst. Niet het woord van mensen, maar Zijn Woord moet gehoord worden van de kansel.